

**LATVIJAS NACIONĀLĀ DABAS MUZEJA
DARBĪBAS STRATĒGIJA
2021.-2023.GADAM**

**Rīgā
2021**

SATURA RĀDĪTĀJS

I. Informatīvā daļa	4
1.1. Muzeja darbības pilnvarojums	4
1.2. Muzeja misija, funkcijas.....	4
1.3. Sasaiste ar spēkā esošajiem attīstības plānošanas dokumentiem	5
1.4. Īstenotie darbības virzieni, prioritātes	7
1.5. Darbības virzieni un rezultatīvie rādītāji	8
II. LNDM darbības virzienu apraksti	8
2.1. Darbības virziens – zinātniski pilnvērtīgu dabas priekšmetu kolekciju attīstīšana un saglabāšana	8
2.1.1. Esošās situācijas apraksts	8
2.1.2. Darbības virziena mērķis.....	10
2.1.3. Darbības virziena rezultāti un rezultatīvie rādītāji	11
2.1.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai	11
2.2. Darbības virziens – pētnieciskais darbs.....	12
2.2.1. Esošās situācijas apraksts	12
2.2.2. Muzeja speciālistu zinātniski pētnieciskā darba virzieni	12
2.2.3. Darbības virziena mērķis.....	13
2.2.4. Darbības virziena rezultāti un rezultatīvie rādītāji	13
2.2.5. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai	14
2.3. Darbības virziens - ar daudzveidīgām muzeja iespējām īstenots vides izglītības darbs ..	14
2.3.1. Ekspozīciju darbs	14
2.3.1.1. Esošās situācijas apraksts	14
2.3.1.2. Ekspozīciju veidošanas mērķis.....	15
2.3.1.3. Ekspozīciju veidošanas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	15
2.3.1.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai	16
2.3.2. Vides izglītības darbs	16
2.3.2.1. Esošās situācijas apraksts	16
2.3.2.2. Izglītības darba mērķi.....	18
2.3.2.3. Izglītības darba rezultāti un rezultatīvie rādītāji.....	18
2.3.2.4. Izglītības darba uzdevumi	20
2.3.3. Izstāžu darbs	21
2.3.3.1. Esošās situācijas apraksts	21
2.3.3.2. Izstāžu veidošanas mērķi.....	22
2.3.3.3. Izstāžu veidošanas rezultāti un rezultatīvie rādītāji.....	22

2.3.3.4. Izstāžu darba uzdevumi	22
2.4. Darbības virziens – muzeja darbības nodrošināšana, infrastruktūras uzturēšana un attīstība	23
2.4.1. Esošās situācijas apraksts	23
2.4.2. Darbības virziena mērķis.....	25
2.4.3. Darbības rezultāti	25
2.4.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai	26
III. Muzeja darbības vides/spēju izvērtējums	27
3.1. Ārējie faktori, kuri ietekmē muzeja darbību	27
3.2. Ietekme uz muzeju.....	27
3.3. Nozīmīgākās problēmas un riski	27
3.4. Iespējas, muzeja rīcība	28
3.5. Secinājumi	29

I. INFORMATĪVĀ DAĻA

IEVADS

Stratēģija ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas ietver Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kompetencē esošajos politikas plānošanas dokumentos, tai skaitā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas stratēģijā noteiktos mērķus, un ir balstīts uz Ministru kabineta 2012.gada 9. oktobra noteikumos Nr.690 „Latvijas Dabas muzeja nolikums” noteiktajām funkcijām un uzdevumiem.

Stratēģija izstrādāta, ietverot MK 2015. gada 28. aprīļa instrukcijā Nr. 3 “Kārtība, kādā izstrādā un aktualizē institūcijas darbības stratēģiju un novērtē tās īstenošanu” noteikto struktūru un vadoties no Latvijas Nacionālajam dabas muzejam (turpmāk – tekstā LNDM; arī “muzejs”) normatīvajos aktos deleģētajiem uzdevumiem.

LNDM vidēja termiņa darbības un attīstības stratēģija 2021.-2023. gadam izstrādāta kā stratēģisko pamatnostādņu kopums visos LNDM darbības virzienos, lai nodrošinātu plānveidīgu tā darbu, racionālu līdzekļu izmantošanu un atbilstību pieaugošajām sabiedrības prasībām. Stratēģija kalpo par pamatu ikgadējā darba plāna sastādīšanai.

1.1. MUZEJA DARBĪBAS PILNVAROJUMS

LNDM ir vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esoša tiešās valsts pārvaldes iestāde. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pakļautību īsteno ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas starpniecību. Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 9. oktobra noteikumu Nr.690 „Latvijas Dabas muzeja nolikums” 3. punktā noteiktajām funkcijām LNDM uztur un attīstīta muzeja krājumu un nodrošina tā saglabāšanu; veic zinātnisko darbību krājuma izpētē un dabaszinātnēs; veic vides izglītības darbu un nodrošina muzeja krājuma pieejamību sabiedrībai. LNDM funkciju īstenošanā ievēro šādu normatīvo aktu regulējumu - Muzeju likumu un Ministru kabineta 2006.gada 21.novembra noteikumus Nr. 956 “Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu”.

1.2. MUZEJA MISIJA, FUNKCIJAS

LNDM misija (virsmērķis) - uzkrāt un saglabāt Latvijas dabas un materiālās kultūras vērtības, kas liecina par dabas daudzveidību, vēsturi un aizsardzību. Izmantojot LNDM līdzekļus, veikt vides izglītības darbu, veidojot sabiedrībā izpratni par dabā notiekošajiem procesiem, cilvēka vietu un lomu tajos, sekmēt pozitīvas vides apziņas veidošanos sabiedrībā.

LNDM darbībā ievērot šādas pamatvērtības un pamatprincipus:

pamatvērtības	pamatprincipi
profesionalitāte	efektīva darbība jēgpilna un ilgtspējīga rezultāta sasniegšanai
radošums	mūsdienu mainīgām prasībām atbilstošs darbības nodrošinājums
mērķtiecīgums	aktīvs, zināšanās balstīts darbs, iespējami labāka rezultāta sasniegšanai
sadarbība	vienots godprātīgs darbs kopīgu mērķu sasniegšanai

1.3. SASAISTE AR SPĒKĀ ESOŠO NORMATĪVO REGULĒJUMU UN ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Dabas priekšmetu kolekciju attīstīšana, saglabāšana un izpēte, vides izglītība, izmantojot daudzveidīgas LNDM iespējas, sabiedrības vides apziņas veicināšana, izglītība ilgtspējīgai attīstībai vides aizsardzības jomā, ir LNDM pamatuzdevumi, un izriet no:

Muzeju likuma

7.pants

2) Muzeja pamatfunkcijas ir šādas:

- 1) muzeja krājuma komplektēšana, dokumentēšana, saglabāšana un pieejamības nodrošināšana;
 - 2) muzeja krājuma un ar to saistītās informācijas izpēte;
 - 3) sabiedrības izglītošana, izmantojot ekspozīcijas, izstādes un izglītojošas programmas, kā arī citus ar muzeja darbību saistītus komunikācijas veidus.
- (3) Muzeja pamatfunkcijas tiek īstenotas atbilstoši muzeja misijai — muzeja darbības vispārīgajam mērķim, kas ietver muzeja nepieciešamības pamatojumu un informāciju par muzeja profilu jeb muzeja specializāciju, ko nosaka muzeja krājuma saistība ar noteiktu zinātņu nozari vai darbības sfēru, kā arī muzeja darbības aptverto laika posmu, teritoriju un mērķauditoriju.

2006.gada 30.novembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.956 "Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu"

- 1.1. Nacionālā muzeju krājuma veidošanas, papildināšanas, uzskaites un saglabāšanas kārtību, rīcību ar tajā esošajiem priekšmetiem un kolekcijām;
2. Akreditētie muzeji un citas personas, kuru īpašumā vai valdījumā ir Nacionālā krājuma priekšmeti, ir atbildīgi par šajos noteikumos noteikto apstākļu nodrošināšanu to uzskaitē, saglabāšanai un izmantošanai.

2012.gada 9.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 690 "Latvijas Dabas muzeja nolikums"

3. Muzejam ir šādas funkcijas:

- 3.1. uzturēt un attīstīt muzeja krājumu un nodrošināt tā saglabāšanu;
- 3.2. veikt zinātnisko darbību krājuma izpētē un dabaszinātnēs;
- 3.3. veikt vides izglītības darbu;
- 3.4. nodrošināt muzeja krājuma pieejamību sabiedrībai.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darbības stratēģijas 2020. - 2022.gadam

1.4.3. Darbības virziens: Dabas kapitāla un klimata ilgtspējīga pārvaldība

Esošo dabas izglītības centru attīstība un jaunu pieeju meklēšana sabiedrības informēšanai. Nodrošināta kvalitatīva vides komunikācija (sabiedrības līdzdalība un izglītība). Nodrošināta sugu un krājuma vienību saglabāšana.

Vides politikas pamatnostādņem 2014.–2020. gadam

Horizontālie jautājumi vides aizsardzībā, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai.

2.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi.

8) Atbalsts vides izglītības sistēmai un sabiedriskajām vides informācijas kampaņām.

Nostiprināta vides izglītības sistēma, tā darbojas kvalitatīvāk un tās darbība aptver lielāku sabiedrības daļu.

Sabiedriskās vides informācijas kampaņas sniedz plašāku informāciju sabiedrībai un paplašina tās līdzdalību vides mērķu sasniegšanā.

11. Politikas mērķu rezultātie rādītāji (sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai).

11.1. Horizontālie jautājumi.

Politikas rezultāts A1. Nodrošināta kvalitatīva vides komunikācija (sabiedrības līdzdalība). Pilnveidots aprīkojums un paaugstināta administratīvā kapacitāte nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centros.

12. Turpmākās rīcības plānojums.

12.1. Horizontālie jautājumi, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai.

A1.3. Pilnveidot vides izglītības sistēmu visos līmeņos.

A1.9. Pilnveidot infrastruktūru un administratīvo kapacitāti nacionālas nozīmes informācijas un vides izglītības centros.

Izglītības attīstības pamatnostādņem 2014.-2020.gadam un Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādņem 2021.-2027.gadam

4.1. Rīcības virziens „Kvalitatīvas pirmsskolas izglītības nodrošināšana, sagatavojot tālākai izglītības ieguvei”.

4.13. Rīcības virziens „Interesu izglītības piedāvājuma paplašināšana”.

4.14. Rīcības virziens „Profesionāli orientētas pieaugušo un neformālās izglītības attīstība”.

4.16. Rīcības virziens „Pedagogu izglītības un tālākizglītības sistēmas uzlabošana”.

Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030.gadam Īslaicīgās nabadzības amortizācija un nabadzības riska grupas

(130) Vides un informācijas pieejamība cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Paradigmas maiņa izglītībā.

Kvalitatīva un pieejama izglītība mūža garumā

(149) Visdrīzākajā laikā jārod risinājums, kā veidot saikni starp formālo izglītības sistēmu un neformālo izglītību, un pieaugušo tālākizglītību.

Daba kā nākotnes kapitāls.

Dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīga apsaimniekošana Ilgtspējīga dzīvesveida veicināšana

(262) Pārmaiņas rosinošas vides izglītības programmas.

Vides izglītība var kļūt par būtisku ilgtspējīga dzīvesveida veicinātāju, izglītojot skolēnus un viņu vecākus par nepieciešamību un iespējām mainīt viņu ikdienas praksi, kā arī veicināt līdzdalību ilgtspējīga dzīvesveida aktivitātēs.

Stratēģiski svarīgi ir izveidot vides izglītības programmas, kur skolēnu teorētiskās zināšanas tiek papildinātas ar praktiskām aktivitātēm vietējās vides sakopšanā un dabas kapitāla atjaunošanā

Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020. gadam Prioritāte “Cilvēka drošumspēja”

Rīcības virziens "Kompetenču attīstība"

Mērķis 1

Nodrošinot visiem bērniem un jauniešiem kvalitatīvu un konkurētspējīgu pamatizglītību un vidējo izglītību, kā arī pieeju nodarbībām un aktivitātēm ārpus formālās izglītības, samazināt

bērnu un jauniešu ar zemām pamatprasmēm īpatsvaru, vienlaicīgi palielinot skolēnu īpatsvaru, kuri uzrāda augstākos kompetenču līmeņus.

Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027.gadam

Prioritāte

“Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” paredz nodrošināt tautsaimniecības pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, uzlabot svarīgāko pakalpojumu (transports, mājoklis, elektroenerģija, digitālie pakalpojumi) kvalitāti un pieejamību un vides kvalitāti un tīrību.

“Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei” aktivitāšu kopums ir vērsts uz dzīves kvalitāti, spēku atjaunošanu un intelektuālā potenciāla atraisīšanu, kultūras vērtību saglabāšanu un jaunradi, lai stiprinātu kopienas, nacionālo pašapziņu un pilsonisko sabiedrību, mākslinieciski daudzveidīga un augstvērtīga kultūras un sporta pasākumu piedāvājuma, kā arī pievilcīgu tūrisma produktu radīšanu.

“Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei” fokusējas uz zināšanu un prasmju apjomu un kvalitāti, kas ir svarīgs resurss individuālajai un valsts izaugsmei, apgūstot nepieciešamās prasmes un zināšanas, strādājot labā darbavietā, veicot uzņēmējdarbību vai radot jaunas praktiskas/ teorētiskas zināšanas.

Prioritātes īstenošanai būtiski ir:

- **KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA MŪŽA GARUMĀ** – kvalitatīva prasmju un zināšanu ieguve visām mērķgrupām, iekļaujot visas izglītības pakāpes, veidus un formas; atspoguļo izglītībā un apmācībā iegūto, t.sk. digitālās un karjeras vadības prasmes, mediju un informācijas prasmes, personības attīstībai un produktīvai darba dzīvei.
- **ZINĀTNES ATTĪSTĪBA UN SNIEGUMS** – radoša cilvēka izaugsme, jaunu teorētisku un praktisku zināšanu radīšana un pielietošana, kā arī augstas pievienotās vērtības un eksportspējīgu produktu un pakalpojumu izstrāde un uzlabošana.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas Komitejas stratēģijas “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (<https://www.unecce.org/environmental-policy/education-for-sustainable-development/about-the-strategy-for-esd/the-strategy.html>);

1.4. ĪSTENOTIE DARBĪBAS VIRZIENI, PRIORITĀTES

Darbības virziens - zinātniski pilnvērtīgu dabas priekšmetu kolekciju attīstīšana un saglabāšana.

Darbības virziens - pētnieciskais darbs.

Darbības virziens - ar daudzveidīgām muzeja iespējām īstenots vides izglītības darbs.

Darbības virziens - muzeja darbības nodrošināšana, infrastruktūras uzturēšana un attīstība.

LNDM darbības prioritātes

Lai nodrošinātu kvalitatīvu, muzeja krājumu veidojoša un sabiedrībā populāra muzeja darbību un attīstību, 2021.-2023.gadam noteiktas šādas darbības prioritātes:

- Turpināt ekspozīciju pārveidošanu un pilnveidošanu, atbilstoši mūsdienu sabiedrības prasībām.
- Krājuma komplektēšanas darbā identificēt muzeja kolekcijās nepilnīgi pārstāvētās organismu taksonomiskās grupas un sugas (ģeoloģiskajā krājumā – minerālus/iežus) un

mērķtiecīgi papildināt muzeja krājumu; veicot krājuma apstrādi, paaugstināt tā zinātnisko vērtību, palielinot uzskaites detalizāciju.

- Pilnveidot vides izglītības darba kvalitāti, paplašinot piedāvājumu atbilstoši sabiedrības vēlmēm un aktualitātēm, attīstīt jaunas vides izglītības formas.
- Veidot labvēlīgus apstākļus krājuma saglabāšanai, kā arī apmeklētāju un darbinieku ērtību nodrošināšanai; uzturēt un attīstīt LNDM infrastruktūru.

1.5. DARBĪBAS REZULTĀTI UN REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI

Rezultatīvais rādītājs	2020.gads (izpilde)	2021.gads (projekts)	2022.gads (projekts)	2023.gads (projekts)
Izstāžu skaits gadā	12	16	16	16
Vides izglītības pasākumi: muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības, ekskursijas, lekcijas, kursi, pasākumi ģimenēm, ekspertu konsultācijas (skaits gadā)	2914	1100	1100	1100
Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga datu bāzē ievadīto krājuma priekšmetu skaits (jauni ieraksti)	14491	4000	4000	4000
Uzturētas krājuma vienības (skaits)	215579	213000	215000	217000

Plānotās rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:

Izstāžu skaits gadā – 16, 16.

Vides izglītības pasākumi: muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības, ekskursijas, lekcijas, kursi, pasākumi ģimenēm, ekspertu konsultācijas (skaits gadā) – 1100, 1100.

Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga datu bāzē ievadīto krājuma priekšmetu skaits (jauni ieraksti) – 4000, 4000.

Uzturētas krājuma vienības (skaits) – 220000, 223000.

Rezultatīvie rādītāji var tikt mainīti, atbilstoši cilvēkresursu, finanšu resursu, u.c. ārējo un iekšējo faktoru ietekmē.

II. LNDM DARBĪBAS VIRZIENU APRAKSTI

2.1. Darbības virziens - zinātniski pilnvērtīgu dabas priekšmetu kolekciju attīstīšana un saglabāšana

2.1.1. Esošās situācijas apraksts

LNDM krājums tiek veidots ar mērķi raksturot galvenokārt Latvijas, kā arī pasaules dabas daudzveidību. LNDM krājums ietver:

- priekšmetus, kas pārmantoti no N.Himzeļa muzeja (dibināts 1773.g.);

- priekšmetus, kas pārmantoti no Rīgas Dabaspētnieku biedrības (dibināta 1845.g.) kolekcijām;
- materiālu, kas saņemts 1950-to gadu sākumā no Skolu muzeja pastāvēšanas laikā komplektētajām kolekcijām;
- materiālu, kas saņemts no Ģeoloģijas institūta (1968.g.);
- muzeja darbinieku ievāktu materiālu mērķtiecīgai krājuma papildināšanai;
- dāvinātus, iepirktus, kā arī Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes konfiscētus priekšmetus, kas ir Vašingtonas konvencijas objekti.

Lai gan dabas priekšmetu kolekciju komplektēšanas pamatprincipi bioloģijas un ģeoloģijas jomā nav kardināli mainījušies, krājuma priekšmetus pavadošo zinātnisko datu apjoms vai to detalizācijas pakāpe ne vienmēr ir apmierinoša. Tas īpaši attiecināms uz senākajiem krājuma priekšmetiem, kas tikuši nodoti no vienas institūcijas citai, ne vienmēr pārņemot pavadošo informāciju, pat, ja tāda sākotnēji ir bijusi, tomēr šādiem priekšmetiem ir vērtība kā dabaszinātņu pētījumu vēstures liecībām Latvijā un Baltijā, kā arī tie ilustrē institūciju un izcilu personību darbību.

LNDM attīstībai ir svarīga mērķtiecīga krājuma veidošana, veidojot maksimāli reprezentatīvas kolekcijas, kas iespējami pilnīgi dokumentētu, pirmkārt, Latvijas dabu tās daudzveidībā un bagātībā. Tas ir ilgtermiņa process, jo ierobežotu resursu dēļ un apstākļos, kad nepieciešamo speciālistu pieejamība darba tirgū ir ierobežota, vienlaikus nav iespējams piesaistīt darbam muzejā dabaszinātņu ekspertus, kas pārzinātu dažādas dabaszinātņu jomas un organismu taksonomiskās grupas. Tā rezultātā noteiktā termiņa ietvaros krājuma attīstība notiek atsevišķos segmentos. Neskaitot muzeja speciālistus, iespēju robežās tiek piesaistīti eksperti uz pētījumu projektu vajadzību rēķina, kad zinātnieki pētījumu balsta uz LNDM krājumā glabājošos materiālu, kā rezultātā papildus tiek iegūta kādas krājuma daļas zinātniska inventarizācija. Problēmu nelielā mērā izdodas risināt, ja ir radušies apstākļi, kad uz laiku ir iespēja piesaistīt ekspertus konkrēta uzdevuma veikšanai. Krājuma komplektēšanā (materiāla iegūšanai) racionāli attīstīt koordinētu sadarbību ar radniecīgām institūcijām, kuras veic vai kuru teritorijā ar saskaņojumu tiek veikti pētījumi/monitorings.

LNDM ierobežoto cilvēkresursu dēļ, nepastāv iespējas muzeja zinātnisko potenciālu izmantot specifiski tikai darbā ar muzeja krājumu, jo zinātnisko nodaļu darbinieki, atbilstoši saviem amata pienākumiem, veic ne tikai krājuma papildināšanu un uzskaites dokumentācijas sagatavošanu, bet iesaistās arī citās muzeja darbības jomās (darbs ar apmeklētājiem, izstāžu un ekspozīciju veidošana/papildināšana, administratīvie pienākumi u.c.), kas samazina materiāla ievākšanai, apstrādei un iekļaušanai krājumā pieejamos laika resursus.

Muzeja krājuma vienību skaits 2021. gada 1. janvārī ir 215579, no tām pamatkrājumā ietilpst 191398 krājuma vienības. Krājums ir strukturēts kolekcijās – galvenokārt pēc sistematiskā principa bioloģiskajās kolekcijās. Atsevišķos gadījumos (piemēram, putnu olu kolekcija, putnu ligzdu kolekcija, galvaskausu, skeletu, ragu kolekcija) - pēc materiāla rakstura, kas zināmā mērā potenciāli atvieglo ar krājuma saglabāšanu risināmos jautājumus. Ģeoloģiskajās kolekcijās krājuma priekšmeti grupēti atbilstoši iežu un minerālu klasifikācijai, daudzos gadījumos gan ģeoloģiska, gan paleontoloģiska satura kolekcijas veidotas pēc ģeogrāfiskā principa (kāda apgabala, atradnes) vai ģeohronoloģiskā principa (atbilstības noteiktam laika intervālam Zemes vēsturē). Ģeoloģiskajām kolekcijām bieži raksturīga vēsturiski pastāvējusī pieeja apvienot krājuma priekšmetus kolekcijās pēc to autoriem, taču pēdējā laikā, papildinot krājumu, šāda prakse tiek ierobežota, lai lieki nesadrumstalotu krājuma struktūru. Turklāt, līdz ar krājuma dokumentācijas attīstību elektroniskajā vidē, kad priekšmetu apraksta informācija tiek strukturēti ievadīta datu bāzē, krājuma priekšmetus iespējams atlasīt pēc visdažādākajiem meklēšanas kritērijiem un to parametru kombinācijām. LNDM lieto vienoto informācijas sistēmu „Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogs (NMKK)”, kurā pamatinformācija par priekšmetiem brīvi pieejama

ikvienam interneta lietotājam. Kopkatalogā līdz 2021. gada 1. janvārim ievadīta informācija par 126588 LNNDM pamatkrājuma priekšmetiem. Organizējot LNNDM krājuma digitalizāciju, noteikts, ka primāri datu bāzē obligāti ievadāma apraksta informācija par visiem krājuma jaunieguvumiem un priekšmetiem, kam veikta zinātniskā apstrāde, laika resursu robežās - arī agrāk krājumā iekļauto priekšmetu dati.

Līdz ar datorizētas uzskaites iespēju attīstību, LNNDM speciālisti ir ieguldījuši daudz darba krājuma uzskaites kvalitātes palielināšanai – kopš pagājušā gadsimta vidus entomoloģiskais krājums tika uzskaitīts pārsvarā sugu, vai pat augstāka ranga sistemātikas vienību līmenī. Analogiski, ģeoloģiskajās kolekcijās mikropaleontoloģiski objekti no dziļurbumu serdēm, kas tika saņemti no Ģeoloģijas institūta, bija uzskaitīti vienkopus serdes dziļuma intervāla robežās. Tika veikta šo krājumu zinātniska apstrāde, vienlaikus ieviešot detalizētāku uzskaiti, piemēram, fosilo ostrakodu kolekcijās, kā arī plēvspārņu, cietspārņu u.c. kolekcijās entomoloģiskajā krājumā. Ņemot vērā lielo materiāla apjomu un ierobežotos cilvēkresursus, tas ir lēns process, kas tiek turpināts. Ar 2014. gadu uzsākta arī tauriņu kolekcijas detalizēta (eksemplāru līmeņa) uzskaitē.

Gādājot par krājuma priekšmetu ilglaicīgas saglabāšanas nodrošināšanu, tiek sekots temperatūras un relatīvā mitruma režīmam krātuvju telpās. Daļēji atrisināta akūtākā problēma, pagrabstāva telpām nodrošinot pārvietojamus gaisa mitruma uzsūcējus, pilnveidota ventilācijas sistēma, kas ļauj uzturēt optimālus glabāšanas apstākļus ģeoloģiskajam un paleontoloģiskajam materiālam, kā arī tā etiķetējumam. Atsevišķās zooloģiskā krājuma telpās, it īpaši apkures sezonas laikā un vasaras mēnešos, ir pārmērīgi zems gaisa mitrums, tādēļ iegādāts gaisa mitrinātājs.

Būtisks ieguldījums krājuma saglabāšanas apstākļu uzlabošanai tika panākts laikā no 2015. līdz 2020. gadam, izmantojot piešķirtos budžeta, Vides aizsardzības fonda un Kohēzijas fonda projekta Nr. 5.4.2.2/17/I/002 "Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru" līdzekļus krājuma mēbeļu iegādei ģeoloģiskā, zooloģiskā, entomoloģiskā un botāniskā materiāla glabāšanai kā arī remontdarbiem atsevišķās krātuvēs.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Ņemot vērā to, ka LNNDM ir daudznozaru dabaszinātņu muzejs, tā krājumu veido dažādas dabaszinātņu nozares raksturojošs materiāls. Ierobežotais zinātnisko darbinieku skaits ir neatbilstošs krājuma apjomam, apstrādes sarežģītībai un normatīvajos aktos izvirzīto prasību izpildes nodrošināšanai.

LNNDM krājuma zinātniskā izpēte, uzskaitē un saglabāšanas apstākļu nodrošināšana ir ilgtermiņa process, jo ierobežotu resursu dēļ un apstākļos, kad nepieciešamo speciālistu pieejamība darba tirgū ir limitēta, nav iespējams piesaistīt darbam muzejā dabaszinātņu ekspertus, kas pārzinātu dažādas dabaszinātņu jomas un organismu taksonomiskās grupas.

Krājuma priekšmetu saglabātības izmaiņas, glabāšanas vietas un uzskaites numerācijas atbilstība topogrāfiskajiem sarakstiem un uzskaites dokumentācijai pamatā izvērtējama krājuma esības pārbaužu laikā. Atkarībā no fiksētās situācijas, veicami precizējumi un ārkārtas pasākumi, ja tas nepieciešams.

2.1.2. Darbības virziena mērķis

Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 9. oktobra noteikumu Nr.690 „Latvijas Dabas muzeja nolikums” prasībām, uzkrājot Latvijas dabas vērtības, komplektēt un saglabāt muzeja krājumu, kas dokumentē tās daudzveidību, vēsturi un aizsardzību un kalpo par pamatu zinātniskai izpētei un priekšstatu veidošanai sabiedrībā par Latvijas dabu kā nacionālo bagātību, daļu no pasaules dabas daudzveidības.

Latvijas teritorijas dabas daudzveidības fiksēšana etalonkolekcijās, izpētes ceļā dokumentējot sēņu, aļģu, augu, dzīvnieku valsts esošo taksonomisko sastāvu un tā izmaiņas, adaptācijas, ekoloģisko un klimatisko izmaiņu, arī introdukcijas un invāzijas rezultātā, kā arī Latvijas ģeoloģiskās vēstures (organismu evolūcija un vides apstākļu rekonstrukcija) lietiskā dokumentēšanā.

2.1.3. Darbības virziena rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2020 (izpilde)	2021 (projekts)	2022 (projekts)	2023 (projekts)
Saglabātas un mērķtiecīgi attīstītas LNNDM kolekcijas, ilustrējot Latvijas un pasaules dabas daudzveidību	Uzturēto krājuma vienību skaits	215579	213000	215000	217000
Turpināta datu ievade Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga informācijas sistēmā, vienlaikus nodrošinot krājuma priekšmetu pamatinformācijas pieejamību sabiedrībai tiešsaistē	Datu bāzē ievadīto krājuma vienību ierakstu skaits	14491	4000	4000	4000

Plānotās rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:

Uzturēto krājuma vienību skaits – 220000, 223000.

Datu bāzē ievadīto krājuma vienību ierakstu skaits – 4000, 4000.

Krājuma uzskaitē nodrošināta atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 21.novembra noteikumiem Nr. 956 “Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu”.

2.1.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

- turpināt ievākt un apstrādāt mikoloģisko, botānisko, zooloģisko (t.sk. entomoloģisko), paleontoloģisko materiālu muzeja krājuma papildināšanai, veidojot dabas daudzveidību reprezentējošu LNNDM krājumu;
- turpināt ģeoloģiskā un entomoloģiskā krājuma zinātnisko apstrādi, veidojot vienlīdz detalizētu krājuma priekšmetu uzskaiti;
- turpināt datu ievadi Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga informācijas sistēmā par krājuma jaunieguvumiem, kā arī ievadīt datus par priekšmetiem, kas pieņemti krājumā vai inventarizēti laika posmā, kad sistēmas darbība bija apturēta vai ierobežota datu bāzes funkcionālu papildinājumu izstrādes, ieviešanas un akcepttestēšanas laikā;
- turpināt pilnveidot krājuma saglabāšanas apstākļus.

2.2. Darbības virziens - pētnieciskais darbs

2.2.1. Esošās situācijas apraksts

Pētnieciskais darbs ir viens no muzeja pamatdarbības virzieniem. Zinātnisko nodaļu speciālistu pētnieciskais darbs ir pamats muzeja krājuma attīstībai un zinātniskajai apstrādei. Muzeja speciālists veic pētniecisko darbu, kura tēma pēc sava rakstura saistīta ar lauka praksi, ekspedīcijām, kolekciju apstrādi, zinātniskās literatūras studijām dabas zinātnēs un vides aizsardzībā. LNDM nodarbina darbiniekus ar lielu zinātniskā darba pieredzi dabaszinātņu nozarēs, kā arī vides izglītībā un muzeoloģijā. Notiek Latvijas faunas un floras taksonomiskā sastāva pētījumi, izzināti ekoloģiskie aspekti. Muzejā strādājošie speciālisti sniedz konsultācijas un eksperta atzinumus pārstāvētajās zinātnes jomās; muzejs veic Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmas 1973. gada 3. marta Vašingtonas konvencijas “Par starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas dzīvnieku un augu sugām” (turpmāk – CITES konvencija)¹ zinātniskās institūcijas funkcijas.

Pētnieciskais darbs nodrošina zinātniskā pamatojuma izstrādi turpmākai muzeja krājuma komplektēšanai, savukārt, krājumā esošo priekšmetu un kolekciju zinātniskā izpēte nodrošina zinātņu attīstību un sabiedrības izglītošanu dabaszinātņu jautājumos. Turklāt muzeja specifiskais pētnieciskā darba raksturs izpaužas izstāžu un ekspozīciju koncepciju izstrādē, kas ir viena no galvenajām muzeja komunikācijas formām vides izglītības darbā ar sabiedrību.

Atbilstoši muzeja profilam (daudznozaru dabaszinātņu muzejs) pētnieciskā darba objekts ir dažādās dabaszinātņu nozares (atkarībā no darbinieka specializācijas un muzeja interesēm), dabaszinātņu vēsture un LNDM vēsture.

Pētnieciskā darba avots ir Latvijas dabas daudzveidība, muzeja krājums, kā arī Latvijas un ārvalstu radniecīgu muzeju un zinātniski pētniecisko iestāžu kolekcijas un zinātniskās publikācijas.

Esošajā ekonomiskajā situācijā atbalsts pētnieciskā darba veikšanai ir ierobežots. Darbinieki tiek atbalstīti iesaistei semināros, konferencēs, dažādos dabas izpētes projektos Latvijā un ārpus tās. Ir pētnieciskā darba virzieni, kas tiek uzturēti un attīstīti starptautiskās sadarbības ietvaros.

Pētnieciskā darba kvalitāte atkarīga ne tikai no LNDM finansiālā un tehniskā nodrošinājuma iespējām, bet arī no darbinieku izglītības un profesionalitātes līmeņa un LNDM misijas korporatīvās izpratnes. 2018./2019. gadā ievērojami uzlabots darbam nepieciešamais aprīkojums mikroskopēšanai.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Esošajā ekonomiskajā situācijā atbalsts pētnieciskā darba veikšanai ir ierobežots.

Ņemot vērā ierobežotos cilvēkresursus, zinātniskais personāls, saskaņā ar amata pienākumiem, veic gan krājuma apstrādes un saglabāšanas, gan arī izglītojošo darbu. Līdz ar to pētnieciskais darbs ir mazāk intensīvs salīdzinoši ar esošo zinātnisko potenciālu.

2.2.2. Muzeja speciālistu zinātniski pētnieciskā darba virzieni

- Latvijas sēnes, sugu inventarizācija (I.Dāniele, D.Meiere)

¹ Pieejama tiešsaistē angļu valodā: <https://cites.org/eng/disc/text.php> ; Starptautiskās saistības ienestas Latvijas tiesību sistēmā ar likumu “Par 1973.gada Vašingtonas konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām”, kas stājies spēkā 1997. gada 3. Janvārī. Oficiālā izdevuma “Latvijas Vēstnesis” oficiālā publikācija tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/41732-par-1973gada-vasingtonas-konvenciju-par-starptautisko-tirdzniecibu-ar-apdraudetajam-savvalas-dzivnieku-un-augu-sugam> .

- Latvijas vaskulārie augi, sugu inventarizācija (L.Grīnberga, L.Miķelsone-Šibeika, J.Meža)
- Latvijas mieturaļģes, sugu inventarizācija (E.Zviedre)
- Ziemeļu gulbju izpēte (D.Boiko)
- Zvirbuļveidīgo putnu gredzenošana Birzgales apkārtnē (D.Boiko)
- Latvijas gliemežu fauna (K.Greķe)
- Latvijas skudru fauna un ekoloģija (J.Dreimanis)
- Latvijas tauriņu fauna (N.Savenkovs)
- Latvijas blakšu un plēvspārņu fauna (U.Piterāns)
- Latvijas īsspārņu fauna (K.Ozoliņš)
- Latvijas devona fosilie mugurkaulnieki (I.Zupiņš)

2.2.3. Darbības virziena mērķis

Latvijas faunas un floras daudzveidības, tās vēsturiskās attīstības un vides apstākļu izpēte un liecību fiksācija LNDM krājumā kā pamats turpmākiem zinātniskiem pētījumiem un vides izglītībai.

2.2.4. Darbības virziena rezultāts un rezultatīvie rādītāji

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2020 (izpilde)	2021 (projekts)	2022 (projekts)	2023 (projekts)
Ekspozīciju un izstāžu zinātnisko koncepciju izstrādāšana	Sagatavotas zinātniskās koncepcijas	6	2	2	1
Pētnieciskā darba rezultātu atspoguļošana	Sagatavota un izdota Lielā Latvijas sēņu grāmata (2020) Sagatavots un izdots Latvijas tauriņu katalogs (2022)	1		1	
Dabas objektu, norišu un procesu skaidrošana un popularizēšana	Sagatavoti populārzinātniski bukleti		1	2	2
Pētījumu rezultātu publiskošana	Sagatavotas zinātniskās publikācijas vai dalība konferencēs - ziņojumu, referātu sagatavošana	12	2	3	3
Kolekciju papildinājums pētnieciskā darba rezultāta (dokumentēšana/ reģistrēšana)	Reģistrēto krājuma priekšmetu skaits	6316	3700	2000	2000

Plānotās rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:
Sagatavotas zinātniskās koncepcijas – 1, 1.

Sagatavoti populārzinātniski bukleti – 2, 2.

Sagatavotas zinātniskās publikācijas vai dalība konferencēs - ziņojumu, referātu sagatavošana – 4, 4.

Reģistrēto krājuma priekšmetu skaits – 2000, 2000.

Izveidoti krājuma katalogi.

2.2.5. Uzdevumi darbības īstenošanai

2.2.5.1. objektu ievākšana dabā: ekspedīcijās, izbraukumos mērķtiecīga materiāla ievākšana kolekciju papildināšanai;

2.2.5.2. ievāktā materiāla apstrāde: veikt fizisko (fiksēšana, plākšņošana, preparēšana, herbarizēšana u.tml.) un zinātnisko (taksonomiskās piederības identificēšana) apstrādi;

2.2.5.3. muzeja kolekciju papildinājumu dokumentēšana: veikt priekšmetu signēšanu, etiķetēšanu, dokumentācijas sagatavošanu, atbilstoši prasībām un reģistrēt jauniegūtos krājuma kolekciju priekšmetus Nacionālā muzeju krājumu kopkataloga informācijas sistēmā.

2.3. Darbības virziens – ar daudzveidīgām muzeja iespējām īstenots vides izglītības darbs

Darbības virziens ietver trīs apakšvirzienus: ekspozīciju veidošana, izglītības darbs, izstāžu veidošana.

2.3.1. Ekspozīciju darbs

2.3.1.1. Esošās situācijas apraksts

LNDM ir sabiedrībai pieejama izglītojoša un pētniecības institūcija, kuras uzdevums ir ne tikai vākt, pētīt un saglabāt, bet arī popularizēt sabiedrībā dabas vērtības un sekmēt to izmantošanu sabiedrības izglītošanai un vides apziņas celšanai. LNDM un sabiedrības pamatkomunikācijas veids ir ekspozīcija un tā norāda uz muzeja pamatdarbības virzieniem. Ekspozīcija ir muzeja speciālistu zinātniskā darba un mākslinieciskā risinājuma rezultāts, un tās pamats ir muzeja krājuma priekšmets un stāsts par to. Ekspozīcija nav tikai krājuma demonstrēšana, bet veids, kā dažādām sabiedrības grupām piedāvāt iespēju gūt zināšanas, iespēju robežās - interaktīvā veidā saturīgi pavadīt laiku, vienlaikus nezaudējot zinātniskās informācijas kvalitāti un precizitāti.

LNDM dabas zinātņu daudznozaru raksturu un daudzveidīgo krājumu ilustrē 14 pamatekspozīcijas un ekspozīciju sadaļas, kas atrodas četrus nodaļu pārraudzībā:

- Ģeoloģijas, un paleontoloģijas nodaļa – „Dinamiskā ģeoloģija un ieži”, „Zemes un biosfēras evolūcija”, „Latvijas ģeoloģija”, „Cilvēka evolūcija” un „Mineraloģija”;
- Zooloģijas nodaļa – “Kukaiņu pasaule”, „Latvijas putni”, „Latvijas zīdītāji” un „Pasaules dzīvnieki”, “Nepērc viņu dzīvības (Vašingtonas konvencija)” un ekspozīcija „Dzīvība jūrās”;
- Botānikas un mikoloģijas nodaļa – “Latvijas augi un sēnes”;
- Komunikācijas nodaļa – ekspozīcija – izziņas istaba „Par Zemi, Sauli un mums” un ekspozīcija „Cilvēks un vide”.

Ekspozīcijas aizņem 1567,59 m² no LNDM platības.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Risināmās problēmas ietver tematiski un vizuāli novecojušu ekspozīciju nomainīšanu, esošo ekspozīciju atbilstošu uzturēšanu (informācijas aktualizēšana, interaktīvo daļu uzturēšana un elementu nomainīšana, saturiska papildināšana, u.c.), ekspozīciju pieejamības nodrošināšanu (informācijas pasniegšana svešvalodās, audiogida uzturēšana, satura papildināšana, pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām). Darbs tiek veikts atbilstoši esošajiem cilvēkresursiem.

2.3.1.2. Ekspozīciju veidošanas mērķis

Izveidot vienotu kvalitatīvu ekspozīciju sistēmu LNDM, kas sniedz informāciju sabiedrībai par dzīvības izcelšanos, tās veidošanos un attīstību, sugu daudzveidību, kā arī likumsakarībām dabā, cilvēka un dabas mijiedarbību, tās problēmām un aktuālo problēmu risinājumiem.

Līdz ar to, tiek nodrošināta iespēja:

- popularizēt muzeja krājumu un nodrošināt tā pieejamību plašai sabiedrībai;
- veidot un papildināt zināšanas par dabas daudzveidību un likumsakarībām dažādām mērķauditorijām;
- īstenot formālo un neformālo vides izglītību;
- veicināt vides apziņas celšanu sabiedrībā;
- uzlabot muzeja apmeklējuma kvalitāti;
- nodrošināt brīvā laika lietderīgu un saturīgu pavadīšanu;
- sekmēt pozitīva muzeja tēla veidošanu sabiedrībā;
- veicināt apmeklētāju interesi par muzeju.

2.3.1.3. Ekspozīciju veidošanas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2020 (izpilde)	2021 (projekts)	2022 (projekts)	2023 (projekts)
Nodrošināta esošo ekspozīciju funkcionēšana	Pastāvīgo ekspozīciju skaits	14	14	14	15
Atjaunota ekspozīcija vai tās sadaļa	Atvērta atjaunotā ekspozīcija "Latvijas putni" (2020), Atjaunota ekspozīcijas "Dinamiskā ģeoloģija un ieži" sadaļa "Saules sistēma" (2020), ekspozīcijā "Latvijas ģeoloģija" atjaunots modulis "Iežu veidošanās" (2020). Atvērta atjaunotā ekspozīcija "Latvijas zīdītāji" (2021), Atvērta papildinātā ekspozīcija „Dzīvība jūrās” (2021), Pilnveidota ekspozīcija "Cilvēks un vide" (2021) un dabas izziņas istaba-ekspozīcija "Par Zemi, Sauli un mums"(2021) Atvērta atjaunotā ekspozīcija "Nepērc viņu dzīvības (Vašingtonas konvencija)" (2021),	3	6	2	1

	<p>Saturiski atjaunota Zooloģijas ekspozīcijas ievaddaļa (putnu migrācijas, endēmas, kosmopolītiskas sugas) (2021) Izveidota salīdzinošās anatomijas un morfoloģijas sadaļa ekspozīcijā “Cilvēka evolūcija” (2022), Atjaunota ekspozīcijas “Dinamiskā ģeoloģija un ieži” sadaļa “Zvaigžņotā debess” (2022), Izveidota ekspozīcija “Bioloģiskā daudzveidība saldūdenī” (2023)</p>				
--	--	--	--	--	--

Plānotās rezultātīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:

Pastāvīgo ekspozīciju skaits – 15, 15.

Renovēta ekspozīcija “Cilvēka evolūcija” (2024-2025).

Sekmēta krājuma pieejamība sabiedrībai (kopējais ekspozīcijās izmantotais krājuma vienību skaits – 4531, kas sastāda 2,17% no krājuma apjoma).

Veikta esošo ekspozīciju saturiska, mākslinieciska un informatīva uzlabošana un pilnveidošana, interaktīvu elementu, tehnoloģiju integrēšana, palielinot muzeja piedāvājuma kvalitāti.

2.3.1.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

- nodrošināt esošo ekspozīciju nepārtrauktu darbību, kā arī to pilnveidošanu (tekstu aktualizēšanu, saturisko papildināšanu ar jaunu krājuma materiālu un interaktīviem elementiem), ietverot arī vienota stila tekstu pakāpenisku ieviešanu ekspozīciju noformēšanā;
- uzlabot ekspozīciju pieejamību apmeklētājiem ar īpašām vajadzībām;
- pabeigt Latvijas zīdītāju ekspozīcijas pilnīgu pārveidi;
- pabeigt ekspozīcijas “Nepērc viņu dzīvības (Vašingtonas konvencija)” pilnīgu pārveidi;
- veikt zooloģijas ekspozīcijas ievaddaļas nomaiņu;
- pabeigt ekspozīcijas „Dzīvība jūrās” saturisko un māksliniecisko pilnveidošanu;
- pilnveidot ekspozīciju “Cilvēks un vide”;
- izveidot jaunu sadaļu zooloģijas ekspozīcijā “Bioloģiskā daudzveidība saldūdenī”;
- atjaunot ekspozīcijas “Dinamiskā ģeoloģija un ieži” sadaļu “Zvaigžņotā debess”;
- izveidot ekspozīcijas sadaļu par salīdzinošo anatomiju un morfoloģiju, atjaunot antropoloģijas ekspozīciju.

2.3.2. Vides izglītības darbs

2.3.2.1. Esošās situācijas apraksts

Vides izglītības darbs LNMD notiek, pamatojoties uz tā rīcībā esošo plašo krājumu, kolekciju izpēti un speciālistu zināšanām. Līdz ar to, piedāvājums ir daudzpusīgs, zinātniski precīzs un piemērojams dažādām mērķauditorijām. Atšķirībā no citām vides izglītības organizācijām, muzeja piedāvājumā ietverta saskarsme ar īstiem dabas priekšmetiem no muzeja krājuma (vai tiem līdzvērtīgiem priekšmetiem), līdz ar to, nodrošinot unikālu pieredzi šo pakalpojumu lietotājiem.

Galvenā muzeja mērķauditorija ir skolēni vecumā no 8 līdz 14 gadiem, taču aizvien lielāka uzmanība tiek pievērsta ģimeņu, kā arī, pieaugušo piesaistei, organizējot brīvdienas pasākumus, krājuma izrādīšanas ciklus u.c. LNDM izglītojošie pasākumi ir: ekskursijas muzeja ekspozīcijās, nodarbības un muzejpedagoģiskās programmas, lekcijas, izbraukuma nodarbības „Muzejs mūsu bagāžā”, ģimenes dienas, nodarbības ģimenēm dabas izziņas istabā – ekspozīcijā „Par Zemi, Sauli un mums”, semināri skolotājiem, dabaszinātniskie pulciņi (sadarbībā ar Jauno Tehniķu centra Dabaszinību skolu) un citi. Pie ilggadīgiem pasākumiem jāmin muzejā notiekošie dabaszinību pulciņi, no pēdējos gados ieviestiem – izzinošas bērnu dzimšanas dienas svinības muzejā, skolēnu brīvlaika nodarbības “Rīta cēliens muzejā”. Kopš 2013.gada uzsākta tematiska pasākumu cikla -Vides mēnesis organizēšana.

Kopš 2001.gada tiek organizēts fotokonkurss „Mans putns” un, kopš 2007.gada – konkurss 5.-6.klašu skolēniem „Cielavu gudrības”.

Ir uzkrāta liela pedagoģiskā darba pieredze, strādājot gan muzejā, gan ārpus tā. LNDM speciālisti ar dažāda veida un tēmu izglītojošiem pasākumiem ir pieprasīti skolās, bērnudārzos, bērnu aprūpes centros, novadu vides izglītības skolās, Latvijas muzejos un citur.

Organizējot seminārus pedagogiem, izglītojošas aktivitātes uz sadarbības partneru izstāžu bāzes, sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām u.c., tiek nodrošināts mūžizglītības piedāvājums.

Reaģējot uz ārkārtējo situāciju valstī un ierobežojumiem tās laikā, ir aktualizējusies nepieciešamība vides izglītību veikt attālināti – izmantojot LNDM tīmekļvietni, gan popularizējot krājuma priekšmetus, gan veidojot materiālus neformālās izglītības (piemēram, eksperimenti un uzdevumi ģimenēm ar bērniem), gan mūžizglītības ietvaros (piemēram, ceļveži dabā). Tie neaizstāj klātienē pakalpojumus, tomēr var raisīt gan interesi par muzeju un dabaszinībām, gan veicināt vides apziņas veidošanos Latvijas iedzīvotājos. Apstākļos, kad valstī notiek darbības, kas vērstas uz sabiedrības veselības nodrošināšanu jaunajos apstākļos un aizvien plašāku digitālo risinājumu ieviešanu dažādās dzīves jomās, Latvijas Nacionālais dabas muzejs uzsācis attālinātā piedāvājuma ieviešanu skolēniem uz esošo nodarbību bāzes, kā arī jaunu tēmu veidošanu. Tam nepieciešams atbilstošs tehniskais un programmatūras nodrošinājums, kā arī muzeja darbinieku kvalifikācijas celšana šo risinājumu apgūšanai un pilnvērtīgai lietošanai.

Lai celtu konkurētspēju, nepieciešams paaugstināt darbinieku kvalifikāciju, īpaši pedagoģijas, komunikācijas, kā arī tehnoloģiju lietošanas jomā.

Izglītojošie pasākumi tiek piedāvāti latviešu, krievu, angļu valodā. Citās svešvalodās ekskursijas muzejā var īstenot, piesaistot tulku.

Veiksmīga sadarbība LNDM ir izveidojusies ar skolām, skolu valdēm, profesionālajām skolotāju asociācijām (Bioloģijas skolotāju asociācija - BSA, ģeogrāfijas skolotāju metodiskā apvienība), kā arī ar atsevišķiem skolotājiem. Šīm auditorijām LNDM regulāri tiek rīkoti kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi, kuros LNDM darbinieki iesaistās kā lektori. Vienlaikus tā ir iespēja iepazīstināt skolotājus ar LNDM piedāvājumu un aktualitātēm. Nākotnē šī sadarbība jāpaplašina.

Notiek dažādu līmeņu sadarbība ar vairākām Latvijas augstskolām – pasniedzējiem un studentiem. LNDM speciālisti lasa lekcijas un vada prakses Daugavpils Universitātē, Latvijas Universitātē – daļēji šī apmācība notiek, izmantojot LNDM ekspozīcijas un krājumu.

LNDM speciālistu konsultācijas ir nozīmīgs vides izglītības pakalpojums, kuru aizvien vairāk izmanto gan klātienē (nogādājot muzejā dabas priekšmetus), gan attālināti – uzdodot jautājumus LNDM speciālistiem ar LNDM tīmekļvietnes, LNDM kontu sociālajās platformās, elektronisko pastu un telefonsaziņas starpniecību. LNDM speciālistu augsta kvalifikācija ir priekšnoteikums šā pakalpojuma turpmākai attīstībai. Saziņas ar sabiedrību rezultātā LNDM nereti iegūst vērtīgus priekšmetus krājuma papildināšanai.

2021.gadā LNDM vestibilā plānots izvietot Vides informācijas kiosku, kurā apmeklētājiem būs pieejama aktuālā informācija par dabas un vides aizsardzību, kā arī par LNDM pakalpojumiem.

Aktivizējot LNDM darbību vides izglītībā, aizvien ciešāka kļūst sadarbība ar VARAM iestādēm, piem., Dabas aizsardzības pārvaldi (DAP). Sadarbība ar DAP notiek speciālistu līmenī LNDM un DAP rīkotos tematiskos pasākumos (akcija “Gada dzīvnieks”, Vides mēnesis, semināri un citi), izstāžu rīkošana, telpu un teritoriju izmantošana pasākumu rīkošanai (semināri LNDM, vides izglītības pasākumi DAP teritorijās, konkurss “Cielavas gudrības”).

Lai attīstītu un nodrošinātu arvien efektīvāku vides izglītības darbu, turpmāk tiks meklētas jaunas plānveida sadarbības iespējas ar DAP un Latvijas Nacionālo botānisko dārzu (LNBD), tādējādi paplašinot tematisko piedāvājumu, kā arī veicinot zinātnes komunikāciju ar sabiedrību dabaszinātņu jomā, sekmējot iedzīvotāju interesi par dabu un zināšanu paplašināšanu, kas ir pamats pozitīvas vides apziņas veidošanai sabiedrībā.

Atbilstoši Muzeju likumam, izglītības darbs muzejā balstās uz krājuma popularizēšanu, izmantojot izstādes, ekspozīcijas, veidojot muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības u.c., taču, iespēju robežās, ņemot vērā esošos cilvēkresursus, sadarbība ar iepriekšminētajām un citām radniecīgām iestādēm var sniegt papildus pienesumu vides izglītības piedāvājumā.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Risināmās problēmas ietver jaunu interaktīvu nodarbību izveidošanu klātienē, kā arī interaktīva satura veidošanu attālinātai vides izglītībai. Veidojot izglītības piedāvājumu, jāņem vērā ievērojamā un arvien pieaugošā konkurence gan muzeju vidē, gan arī vides izglītībā kopumā. Vienlaikus uzmanība vēršama arī tam, ka iedzīvotāju skaits un, īpaši, skolēnu skaits Latvijā samazinās.

2.3.2.2. Izglītības darba mērķi

Izglītības darba mērķi sasaucas ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem pozitīvas vides apziņas veidošanā, labākas nākotnes nodrošināšanā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas sekmēšanā caur šo vērtību skaidrošanu, popularizēšanu un dažādu mērķauditoriju izglītošanu un iesaisti.

Nodrošināt muzeja piedāvājuma pieejamību dažādām sabiedrības grupām.

Piedāvāt izglītības iespējas dažādās dabaszinātņu jomās, lai veidotu izpratni par dabas daudzveidību, dabā notiekošajiem procesiem, cilvēka vietu un lomu tajos, saudzīgu attieksmi pret dabu un saprātīgu tās bagātību izmantošanu, kā arī veicinātu sabiedrībā interesi par vidi un vides izglītību.

Veidot izpratni par muzeju un tā krājumu kā Latvijas Nacionālā dabas, kultūras un vēstures mantojuma sastāvdaļu.

2.3.2.3. Izglītības darba rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2020 (izpilde)	2021 (projekts)	2022 (projekts)	2023 (projekts)
LNDM apmeklētāju skaits gadā	LNDM apmeklētāju skaits gadā (ekspozīcijas, izstādes, pasākumi)	33917	70000	80000	80000
Piedāvājums skolām atbilstoši skolu	Piedāvājumā iekļautas ekskursiju,	86	89	90	90

mācību programmām kā arī pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņiem	muzejpedagoģisko programmu, nodarbību, lekciju tēmas, tai skaitā, attālinātajā režīmā				
Nodrošināts ekskursiju un nodarbību piedāvājums skolēnu grupām un ģimenēm	Novadītas ekskursijas, lekcijas, muzejpedagoģiskās programmas un nodarbības, tai skaitā izbraukuma nodarbības (apkalpoto personu skaits)	100 (2390)	500 (10 000)	550 (11 000)	550 (11 000)
Nodrošināti izglītojoši – izklaidējoši pasākumi ģimenēm	Ģimenes dienas gada laikā (septembris-aprīlis 1x mēn.), Nodarbības ģimenēm ekspozīcijā “Par Zemi, Sauli un mums”, Rīta cēliens, Brīvdienų trasītes muzejā, Pasākums „Dzimšanas diena muzejā” (apkalpoto personu skaits)	36 (654)	40 (>1200)	50 (>1700)	55 (>1800)
Citi pasākumi LNNDM (konkursi, muzeju naktis, semināri, lekcijas, ekspozīciju/ izstāžu atklāšanas u.c.)	Pasākumu skaits (apkalpoto personu skaits)	8 (365)	25 (>4000)	25 (>4000)	30 (>4200)
Konsultācijas par dabaszinātņu tēmām	Apkalpoto personu skaits (klātienē un neklātienē)	2914 (478+2436)	1800 (450+1350)	1800 (450+1350)	1900 (350+1550)
Pasākumi ārpus muzeja	Pasākumu skaits (apkalpoto personu skaits)	24 (2065)	6 (400)	6 (400)	7 (450)
LNNDM tīmekļvietne un sociālo platformu profili	LNNDM tīmekļvietnes apmeklējumu skaits, sociālo platformu profilu sekotāju skaits	Tīmekļ- vietne 89 000 Facebook 5770 Instagram 1312	Tīmekļ- vietne 100 000 Facebook 6000 Instagram 1400	Tīmekļ- vietne 100 000 Facebook 7000 Instagram 1600	Tīmekļ- vietne 100 000 Facebook 7000 Instagram 1600

Plānotās rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:

LNNDM apmeklētāju skaits gadā (ekspozīcijas, izstādes, pasākumi) – 90000, 90000.

Piedāvājumā iekļautas ekskursiju, muzejpedagoģisko programmu, nodarbību, lekciju tēmas, tai skaitā, attālinātajā režīmā – 90, 90.

Novadītas ekskursijas, lekcijas, muzejpedagoģiskās programmas un nodarbības, tai skaitā izbraukuma nodarbības (apkalpoto personu skaits) – 600 (13 000), 600 (13 000).

Ģimenes dienas gada laikā (septembris-aprīlis 1x mēn.), Nodarbības ģimenēm ekspozīcijā “Par Zemi, Sauli un mums”, Rīta cēliens, Brīvdienu trasītes muzejā, Pasākums „Dzimšanas diena muzejā” (apkalpoto personu skaits) – 55 (>1800), 55 (>1800).

Citi pasākumi LNDM. Pasākumu skaits (apkalpoto personu skaits) - 30 (>4200), 30 (>4200)

Konsultācijas par dabaszinātņu tēmām. Apkalpoto personu skaits (klātienē un neklātienē) – 1900 (350+1550), 1900 (350+1550).

Pasākumi ārpus muzeja. Pasākumu skaits (apkalpoto personu skaits) - 7 (450), 7 (450).

LNDM tīmekļvietnes apmeklējumu skaits, sociālo platformu profilu sekotāju skaits - Tīmekļvietne 100 000; Facebook 7000; Instagram 1600. Tīmekļvietne 100 000; Facebook 7000; Instagram 1600.

2.3.2.4. Izglītības darba uzdevumi

Pilnveidot un īstenot esošo izglītības piedāvājumu (ekskursijas, lekcijas, muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības u.c.), izstrādāt jaunas darba formas un jaunu saturu, tai skaitā, izmantojamus attālināti, saskaņā ar mācību standartiem, pieprasījumu, kā arī atbilstoši programmas “Latvijas skolas soma” vajadzībām, kā arī mūžizglītībai.

- Popularizēt LNDM krājumu;
- Paplašināt LNDM piedāvājumu ģimenēm, pirmsskolas vecuma auditorijai, bērniem ar īpašām vajadzībām, kā arī mūžizglītībai, tai skaitā dažādu drukātu izglītojošo materiālu izveide un esošo pilnveidošana, kā arī jauna satura veidošana minētajām vajadzībām LNDM tīmekļvietnē;
- Veidot jaunu un pielāgot esošo piedāvājumu attālinātai pakalpojuma nodrošināšanai dažādām mērķauditorijām.
- Paplašināt LNDM piedāvājumu svešvalodās – ārzemju tūristu, t.sk., ģimeņu piesaistīšanai;
- Nodrošināt Latvijā ratificēto starptautisko konvenciju dabas aizsardzības jomā (1971.gada 2. februāra Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi², CITES konvencija, Apvienoto Nāciju Organizācijas 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvencija par bioloģisko daudzveidību³, Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmas 1979. gada 23. jūnija Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu

² 1971.gada 2. februāra Konvencijas par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi prasības ienestas Latvijas tiesību sistēmā ar likumu “Par 1971.gada 2. februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”, kas stājies spēkā 1995. gada 5. aprīlī. Oficiālā izdevuma “Latvijas Vēstnesis” publikācija tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/34521-par-1971-gada-2-februara-konvenciju-par-starptautiskas-nozimes-mitrajem-ipasi-ka-udensputnu-dzives-vidi>;

³ Apvienoto Nāciju Organizācijas 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvencija par bioloģisko daudzveidību pieejama tiešsaistē angļu valodā: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1992/06/19920605%2008-44%20PM/Ch_XXVII_08p.pdf; Konvencijas saistības ienestas Latvijas tiesību sistēmā ar likumu “Par 1992.gada 5.jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību”, kas stājies spēkā 1995. gada 8. septembrī. Oficiālā izdevuma “Latvijas Vēstnesis” publikācija tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/36679-par-1992-gada-5-junija-riodezaneiro-konvenciju-par-biologisko-daudzveidibu>.

aizsardzību⁴, Eiropas Padomes 1979. gada 16. septembra Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību⁵ izglītības un saziņas programmu;

- Nodrošināt informēšanu par LNNDM piedāvājumu plašai sabiedrībai; turpināt apzināt LNNDM mērķauditorijas vēlmes un vajadzības;
- Organizēt seminārus un informatīvās dienas skolu pedagogiem (LNNDM jaunāko ekspozīciju prezentācija, krājuma popularizēšana, LNNDM aktualitāšu piedāvājuma prezentācija u.c.).

2.3.3. Izstāžu darbs

2.3.3.1. Esošās situācijas apraksts

LNNDM saviem apmeklētājiem piedāvā plašu izstāžu klāstu. Izstādes atšķiras un var tikt iedalītas pēc organizatoriskās formas un satura. Vēsturiski izstāžu dalījums apvieno abus kritērijus vienotā dalījumā: (1) muzeja speciālistu veidotās zinātniski pētnieciskā darba un ekspedīciju rezultātā tapušās izstādes; (2) krājuma izstādes, kas tiek rīkotas, lai nodrošinātu tematisko daudzveidību un/vai iepazīstinātu ar krājuma jaunieguvumiem; (3) tematiskās izstādes par Latvijas un ārvalstu augu, dzīvnieku daudzveidību un selekcionāru un kolekcionāru sasniegumiem, kas tiek organizētas sadarbībā ar partnerorganizācijām; (4) ekspresizstādes, (5) ceļojošās izstādes, kas tiek piedāvātas dažādām institūcijām (muzejiem, mācību iestādēm, bibliotēkām, kultūras centriem, uzņēmumiem u.c.) Latvijā.

LNNDM izstāžu vajadzībām tiek izmantota 2. stāva izstāžu zāle (124 m²), pirmā stāva zāle (57,94 m²) un daļa zooloģijas ekspozīcijas. LNNDM izveidojusies ilgstoša un veiksmīga sadarbība ar dažādiem izstāžu sadarbības partneriem – sabiedriskām, privātām un valsts institūcijām. LNNDM kopīgu izstāžu projektu veidošanā uztur un ir uzsācis sadarbību arī ar vairākām ārvalstu organizācijām (t.sk. vēstniecībām).

Izstāžu zāles nepietiekamā platība ir ierobežojošs faktors muzeja starptautiskās sadarbības attīstībai izstāžu jomā. Problēma daļēji tiks risināta, ņemot vērā to, ka zālē ēkas pirmajā stāvā Kohēzijas fonda projekta īstenoto aktivitāšu ietvaros, veikts kapitālais remonts un tā tiks pielāgota izstāžu vajadzībām (uzstādīta ventilācijas sistēma, nepieciešamās tehnoloģijas, apgaismojums, piekaru sistēma).

Pēdējo gadu tendences rāda, ka LNNDM izstāžu formāts mainās, piemēram, LNNDM speciālistu sagatavotie materiāli un krājuma priekšmeti aizvien biežāk papildina tematiskās, sadarbībā ar partnerorganizācijām veidotās, izstādes. Lai uzlabotu piedāvājuma kvalitāti, regulāri tiek izvērtētas sadarbības partneru līdz šim piedāvātās izstādes un rezultatīvie rādītāji tika samazināti no vēsturiski 32 uz 20 izstādēm 2014.gadā. 2019. un 2020. gadā attiecīgi -18 un 17 izstādes. 2021.gadā plānotais izstāžu skaits samazināts uz 16.

Izstāžu rezultatīvo rādītāju samazinājums skaidrojams arī ar garāku izstāžu eksponēšanas laiku, racionālu ieguldīto resursu izmantošanu, taču tas nesekmē pašu ieņēmumu plāna izpildi, un pastāv risks samazināties apmeklētāju skaitam.

⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmas 1979. gada 23. jūnija Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību pieejama tiešsaistē angļu valodā: <https://www.cms.int/en/convention-text>; Konvencijas saistības ienestas Latvijas tiesību sistēmā ar likumu "Par 1979.gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību", kas stājies spēkā 1999. gada 11. martā. Oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" publikācija tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/23095-par-1979-gada-bonnas-konvenciju-par-migrejososavvalas-dzivnieku-sugu-aizsardzibu>.

⁵ Eiropas Padomes 1979. gada 16. septembra Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību angļu valodā pieejama: <https://rm.coe.int/1680078aff>; Konvencijas saistības ienestas Latvijas tiesību sistēmā ar likumu "Par 1979.gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību", kas stājies spēkā 1997. gada 3. janvārī. Oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" publikācija tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/41733-par-1979gada-bernes-konvenciju-par-eiropas-dzivas-dabas-un-dabisko-dzivotnu-aizsardzibu>.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Risināmās problēmas ietver jaunu auditorijas piesaistīšanas veidu meklēšanu tradicionālajām izstādēm, interaktīvu, muzeja darbinieku sagatavotu izstāžu veidošanu un starptautisku izstāžu piesaistīšanu.

Izstāžu zāles nepietiekamais apjoms ir ierobežojošs faktors muzeja starptautiskās sadarbības attīstībai izstāžu jomā, jo piedāvātās, muzeju interesējošās, izstādes, ir apjomīgas. Problēma daļēji tiks risināta, ņemot vērā to, ka ēkas pirmajā stāvā Kohēzijas fonda projekta īstenoto aktivitāšu ietvaros, tiks izveidota daudzfunkcionāla zāle, kura kalpos arī izstāžu vajadzībām.

2.3.3.2. Izstāžu veidošanas mērķi

Informēt sabiedrību par vides un dabas aizsardzības aktuālajiem jautājumiem, bioloģisko daudzveidību; augkopības un selekcijas sasniegumiem Latvijā.

Mērķi īstenojot, tiks:

- Popularizēts LNDM un tā krājums;
- Interpretēta un akcentēta Latvijas un pasaules dabas daudzveidība;
- Sabiedrība informēta par jaunākajām atziņām un sasniegumiem dabas zinātnēs (tai skaitā augu un augļu selekcijā) un vides aizsardzībā;
- Dažādās mērķauditorijās veicināta interese par vides izglītību kā mūsdienu apstākļos vitāli nozīmīgu faktoru;
- Veicināta izpratne par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem;
- Piesaistīti jauni sadarbības partneri;
- Nodrošināta starptautiska mēroga sadarbība.

2.3.3.3. Izstāžu veidošanas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2020 (izpilde)	2021 (projekts)	2022 (projekts)	2023 (projekts)
Izstāžu skaits gadā	LNDM telpās organizēto izstāžu skaits	12	16	16	16
Izstāžu laikā organizētie pasākumi sabiedrības izglītošanai	Speciālistu lekcijas, muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības, konferences (kas nav muzeja pastāvīgajā piedāvājumā)	1	15	15	16
Ceļojošo izstāžu norises skaits gadā	Ārpus LNDM organizēto muzeja izstāžu skaits gadā	2	3	4	4

Plānotās rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības 2024., 2025.gadā:

LNDM telpās organizēto izstāžu skaits – 16, 16.

Speciālistu lekcijas, muzejpedagoģiskās programmas, nodarbības, konferences (kas nav muzeja pastāvīgajā piedāvājumā) – 16, 16.

Ārpus LNDM organizēto muzeja izstāžu skaits gadā – 4, 4.

2.3.3.4. Izstāžu darba uzdevumi

- Presentēt izstādēs ietvertās vērtības saskaņā ar LNNDM misiju, mērķiem un uzdevumiem;
- Veicināt apmeklētāju interesi par dabas un vides tēmām, piedāvājot tiem informatīva, izglītojoša un izklaidējoša satura izstādes;
- Izveidot LNNDM darbinieku sagatavotās izstādes un, atbilstoši saturam, nodarbības, muzejpedagoģiskās programmas, konkursus u.c.:
 - 2020.gadā - Muzeja 175. jubilejas izstāde – Latvijas dabas muzeja krājums – četri gadsimti;
 - 2021.gadā - Gulbju dzīves noslēpumi;
 - 2022.gadā - Seškājinie kaimiņi (kukaiņu daudzveidība, to nozīme dabā);
 - 2022.gadā - N.Himzela muzeja mantojums LNNDM krājumā;
 - 2023.gadā - Bioloģiskā daudzveidība Latvijā;
 - 2024.gadā - Dabas materiāla izmantošana vēstures pētniecībā;
 - 2025.gadā - Dabas priekšmetu ceļš uz muzeja krājumu.

2.4. Darbības virziens - muzeja darbības nodrošināšana, infrastruktūras uzturēšana un attīstība

2.4.1. Esošās situācijas apraksts

LNNDM ēka ir vietējās nozīmes kultūras piemineklis, kas celta 1881.-1882. gadā, līdz ar to, regulāri nepieciešami ievērojami ieguldījumi tās uzturēšanā un pielāgošanā muzeja darbībai, apmeklētāju ērtību nodrošināšanai.

Muzeja pamatbudžetā ir ierobežots finansējums remontdarbiem un kapitālo iegāžu vajadzībām, taču, mērķtiecīgi piesaistot Latvijas Vides aizsardzības fonda, Kultūrkapitāla fonda līdzekļus, kā arī, kopš 2015. gada, saņemot papildus Jauno politikas iniciatīvu finansējumu, iespēju robežās, nodrošināta regulāra, pakāpeniska ēkas uzturēšanas un atjaunošanas darbu veikšana, daļēji nodrošinātas kapitālo iegāžu vajadzības.

Kopš 2018.gada (līdz 2022.gadam ieskaitot) muzejs īsteno Kohēzijas fonda projektu Nr. 5.4.2.2/17/I/002 “Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru”, kā rezultātā tiek veikti ievērojami infrastruktūras uzlabošanas un attīstības darbi, ekspozīciju pilnveidošana un pilnīga atjaunošana, turpināti darba un krājuma telpu remontdarbi, krājuma saglabāšanai nepieciešamo mēbeļu iegāde (botāniskā, zooloģiskā, ģeoloģiskā un entomoloģiskā materiāla saglabāšanai), turpināts aprīkot entomoloģisko krājumu ar profesionālajām entomoloģiskā materiāla uzglabāšanas kastēm, aprīkojuma iegāde krājuma izpētei (mikroskopēšanai un fotofiksēšanai – makrofotostudija). Veikti ievērojami ugunsdrošības uzlabojumi.

2020./2021.gadā notiks vestibila renovācija un interjera nomaina, ieejas mezglas restaurācija, ēkas skatlogu nomaina. Tiks veikts kapitālais remonts ar ventilācijas sistēmas uzstādīšanu un izveidota daudzfunkcionāla zāle izstāžu, semināru un nodarbību vajadzībām ēkas pirmajā stāvā, kas dos papildus iespēju izstāžu un izglītības aktivitāšu organizēšanai.

Tiks turpināta darbinieku darba apstākļu uzlabošana krājuma un darba telpās, kā arī ēkas saimniecības daļā. 2020./2021. gadā plānots veikt remontdarbus ēkas saimniecības kāpnēs un, nodrošinot ugunsdrošības prasības, visos stāvos uzstādīt metāla durvis ekspozīciju rezerves izejām.

Kohēzijas fonda projekta ietvaros paveiktie un planotie darbi	2018 (izpilde)	2019 (izpilde)	2020 (projekts)	2021 (projekts)	2022 (projekts)
Būvdarbi saskaņā ar būvprojektu (WC 3.stāvā, zoologu darba kabineta remonts, kondicioniera iegāde un uzstādīšana 4.stāvā serveru telpā un ventilācijas sistēmas izbūve zooloģijas ekspozīcijā), tai skaitā aprīkojuma- ventilatora piegāde	x				
Individuāla pasūtījuma mēbeļu izgatavošana un piegāde muzeja krājumam	x	x	x		
Binokulāru, mikroskopa iegāde un projektoru nomaiņa vides ekspozīcijā	x	x			
Autoru pakalpojumi digitālā satura (4 animācijas filmu) izstrādei par klimata pārmaiņām un ūdens piesārņojumu ekspozīcijā "Cilvēks un vide"	x				
Autoru pakalpojumi divu mulāžu izgatavošanai ekspozīcijai "Nepērc viņu dzīvības (Vašingtonas konvencija)" un saules sistēmas planētu modeļa izgatavošanai un uzstādīšanai	x	x	x		
Muzeja krājuma priekšmetu iegāde (kolekciju papildināšana)	x	x	x		
Būvuzraudzības pakalpojumi	x	x	x	x	
Stiklu izgatavošana, piegāde un nomaiņa LNDM Latvijas putnu zāles ekspozīcijā un vitrīnām antropoloģijas ekspozīcijā		x			
Tīmekļvietnes pilnveidošanas pakalpojumi		x	x		
Autoru pakalpojumi putnu balsu atskaņošanas sistēmas izveidošanai		x			
Projektēšana, dizaina izstrāde un autoruzraudzība muzeja ieejas, vestibila, skatlogu un pirmā stāva zāles pārbūvei, rezerves izejas kāpņu, ekspozīciju un darba telpu remontdarbiem		x			
Semināru organizēšanas pakalpojumi publicitātes nodrošināšanai		x	x		
Servera, datu glabātuves un datortehnikas iegādes darbības nodrošināšanai		x	x		
Datortehnikas iegāde vestibilam, ekspozīcijām; Prezentācijas tehnikas iegāde konferenču zālei		x	x		
Būvdarbi LNDM ieejas, vestibila, skatlogu un pirmā stāva zāles pārbūvei, rezerves izejas kāpņu, ekspozīciju un darba telpu remontdarbi			x	x	
Esošās <i>Acoustiguide Group</i> audiogidu sistēmas paplašināšana (papildus iekārtu iegāde)			x	x	
Videonovērošanas sistēmas modernizācija un paplašināšana			x	x	
Autoru pakalpojumi LNDM "Nepērc viņu dzīvības" (Vašingtonas konvencija) un Latvijas zīdītāju ekspozīciju atjaunošanai un zooloģijas ekspozīcijas jaunas ievaddaļas izveidei			x	x	
Kases sistēmas izveide un piegāde			x	x	
Konferenču zāles aprīkojuma (mēbeles, inventārs) iegāde		x	x		
Autoru pakalpojumi ievaddaļas satura nomaiņai "Ekoloģija kā zinātne", interaktīva stenda par atkritumu apsaimniekošanu izveidošanai ekspozīcijā "Cilvēks un vide"			x	x	
Ekspozīcijas "Zooģeogrāfiskie apgabali" renovācija				x	x
Digitālā satura izstrāde ekspozīcijai "Pasaules jūras no Ziemeļiem līdz Dienvidiem"				x	x

Autoru pakalpojumi reljefa veidošanās modeļa izgatavošanai un uzstādīšanai				x	x
--	--	--	--	---	---

Ievērojami līdzekļi ieguldīti LNNDM informācijas tehnoloģiju un drošības sistēmas pilnveidošanā un uzturēšanā.

2019. gadā tika izstrādāts jauns dizains un satura vadības sistēma muzeja tīmekļa vietnei, kas pielāgota arī mobilajām iekārtām. Tika nomainīta liela daļa no darbinieku darbstacijām.

2020. gadā LNNDM tīmekļvietnē tika izstrādāta jauna funkcionalitāte konkursu nodrošināšanai, kas pirmo reizi ļāva organizēt ikgadējo Putnu dienu fotokonkursu/fotoizstādi "Mans putns" interneta vidē. Izstrādātā programmatūra būtiski atviegloja fotokursa dalībniekiem iespējas iesniegt savus darbus, jo viss process tika organizēts digitālajā vidē. Pateicoties šai sistēmai, pandēmijas Covid-19 krīzes apstākļos bija iespējams organizēt fotokonkursu.

2020. gadā izveidota un uzstādīta Putnu balsu digitālā ekspozīcija.

2020./2021. gadā plānots veikt kases sistēmas modernizāciju. Paredzēts aprīkot muzeja vestibulu un 1.stāva zāli ar jaunu, modernu aparatūru. Plānots izveidot centralizētu informatīvo lielformāta ekrānu satura un iekārtu pārvaldības risinājumu, kas atvieglos un padarīs modernāku muzeja komunikācijas darbu. 2021. gadā tiks atklātas ekspozīcijas "Nepērc viņu dzīvības (Vašingtonas konvencija)" un "Latvijas zīdītāji" ar ieviestām interaktīvajām tehnoloģijām.

2020/2021. gadā plānots modernizēt muzeja fiksēto tālruņu risinājumu, kas, tai skaitā, nodrošinās arī modernākas attālinātā darba iespējas.

Līdz 2022. gadam ir jāveic muzejam specifiskās darbības nodrošināšanai paredzētu serveru iegāde, kā arī jāmodernizē un jāpaplašina videonovērošanas sistēma. Jāplāno telpu piekļuves sistēmas izveide un jāatjauno daļa darbstaciju.

Risināmo problēmu noteikšana, t.sk. atrisināšanu kavējošie faktori

Regulāra ekspozīciju un ēkas stāvokļa un satura izvērtēšana. Nepieciešamības gadījumā - ekspertu piesaiste un, balstoties uz secinājumiem, veicamo darbu plānošana.

Atbilstoši mūsdienu sabiedrības prasībām, tehnoloģiskajām iespējām, turpināt muzeja ekspozīciju un infrastruktūras pilnveidošanu un atjaunošanu - uzturēt un attīstīt muzeja konkurētspēju.

Turpināt krājuma saglabāšanas apstākļu pilnveidošanu.

Finanšu resursi saimniecisko darbu veikšanai pamatbudžetā nav pietiekami, un atkarība no projektu konkursos piesaistītajiem līdzekļiem negatīvi ietekmē darbu plānošanu.

Sadarbības partneri (pakalpojuma sniedzēji), kuri tiek izvēlēti publisko iepirkumu procedūru rezultātā, ne vienmēr spēj kvalitatīvi un termiņā nodrošināt muzeja specifiskās vajadzības.

2.4.2. Darbības virziena mērķis

Nodrošināt mūsdienu prasībām (tai skaitā, normatīvo aktu prasībām) atbilstošu, ilgtspējīgu muzeja darbību, veidot estētisku, pievilcīgu muzeja vidi darbiniekiem un apmeklētājiem, pilnveidot LNNDM apmeklējuma kvalitāti.

2.4.3. Darbības rezultāti

LNDM ēkas infrastruktūra un ekspozīcijas uzturētas atbilstoši publiskas iestādes prasībām, radīta komfortabla, apmeklētājiem pievilcīga vide. Viens no ieguldīto resursu rezultātiem, atbilstoši Muzeju likumā noteiktajam, - “sniegt sabiedrībai emocionālu baudījumu”.

LNDM krājuma saglabāšanas apstākļi pilnveidoti atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 21.novembra noteikumu Nr. 956 “Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu” prasībām.

Uzlaboti darbinieku darba apstākļi, t.sk., pilnveidots tehnoloģiskais nodrošinājums pētniecībai.

Tehnoloģisko risinājumu pilnveides rezultātā nodrošināta ekspozīciju satura un pielietoto metožu nepārtrauktība visā ekspozīcijas dzīves ciklā. Veicot ekspozīciju tehnoloģiju modernizāciju, tiks radīta iespēja ar mūsdienīgu prasībām atbilstošiem tehnoloģiskiem līdzekļiem apmeklētājos radīt interesi par LNDM krājumu, vides un dabas tēmām. Tehnoloģiju pielietojuma paplašināšanas rezultātā, vieglāk piemēroties dažādām mainīgām mērķauditorijām, kā arī aktualizēt informāciju, jo digitālā satura izmaiņas ir veicamas operatīvāk nekā stacionāras ekspozīcijas pārveide.

Tehnoloģiju nomaiņas rezultātā tiks panākta personāla darba efektivitātes un kvalitātes palielināšanās, ko nodrošinās savietojamu platformu un lietotņu pielietošana, tehnoloģiju atteices samazināšana. Savlaicīgi īstenojot drošības sistēmu modernizāciju gan datu aizsardzības, gan fiziskās drošības (video novērošana, pieejas kontroles sistēmas) jomā, tiks izdarīts iespējams, lai nodrošinātu iestādes darbības nepārtrauktību, datu aizsardzību, krājuma drošību.

LNDM ēkas apsaimniekošanā ievēroti namu pārvaldīšanu un apsaimniekošanu regulējošie normatīvie akti. Saņemts pozitīvs atzinums no Būvniecības valsts kontroles biroja par nelikumīgās pārbūves, kas notikusi visā ēkas pastāvēšanas laikā, legalizēšanu, ēkas atbilstību izstrādātajam projektam.

Uzlabota LNDM pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (iebūvēts jauns lifts, ekspozīcijā “Latvijas augi un sēnes” integrēts teksts Braila rakstā; teksts Braila rakstā tiks nodrošināts jaunveidojamajās ekspozīcijās “Latvijas zīdītāji”, “Nepērc viņu dzīvības” (Vašingtonas konvencija), “Putnu migrācijas” un “Endēmās un kosmopolītās sugas”).

2019.gadā izstrādāts vestibila, pirmā stāva zāles, saimniecības kāpņu, pārbūves projekts.

2020./2021.gadā īstenoti vērienīgi būvniecības darbi, kas paredz ēkas skatlogu stiklu nomaiņu, muzeja ieejas mezglā (durvju) pārveidi un atjaunošanu, vestibila dizaina nomaiņu un jaunu tehnoloģiju ieviešanu, daudzfunkcionālas zāles ar ventilācijas sistēmu izveidošanu, saimniecības kāpņu kapitālo remontu u.c. darbus.

Darbības virziena īstenotie pasākumi un sasniegtie rezultāti ir ilgtspējīgi.

2.4.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

Īpašu uzmanību veltīt situācijas izvērtējumam un veikt finanšu līdzekļu plānošanu atbilstoši prioritārajām vajadzībām, nepieciešamības gadījumā, izmantot finansējuma apropriācijas iespējas, tādējādi nodrošinot iespējami efektīvu līdzekļu izmantošanu.

Nodrošināt Kohēzijas fonda projekta Nr.5.4.2.2./17/1/002, pasākums “Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru” ietvaros veicamo pasākumu savlaicīgu un kvalitatīvu īstenošanu, ilgtspējīgu rezultātu sasniegšanu.

Turpināt līdzekļu piesaisti piedaloties projektu konkursos.

Nodrošināt draudzīgu vidi cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Pilnveidot muzeja krājuma saglabāšanas apstākļus.

Pilnveidot darbinieku darba apstākļus, t.sk., tehnoloģisko nodrošinājumu pētniecībai.

Uzturēt un modernizēt informācijas tehnoloģiju sistēmu.

Nodrošināt ēkas uzturēšanu un LNDM darbības nodrošināšanu, atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

III. MUZEJA DARBĪBAS VIDES/SPĒJU IZVĒRTĒJUMS

3.1. Ārējie faktori, kuri ietekmē muzeja darbību

- Ekonomiskā situācija valstī.
- Amatpersonu ieinteresētība LNNDM atbalstā un attīstībā, iedziļināšanās muzeja darba specifiskā, dialoga veidošana.
- Ievērojama konkurences palielināšanās vides izglītības un rekreācijas jomās – strauji attīstās daudzveidīgas vides izglītības, izklaides un tūrisma iespējas.
- Demogrāfiskā situācija Latvijā – muzeja pamatauditorijas skaita samazināšanās.
- Izglītības sistēmas politika saistībā ar izglītības standartiem un dabaszinātņu programmām skolās (saturs, apjoms) un atbalsts skolēnu ārpusstundu darbam.
- Tehnoloģiju attīstība un izmantošana informācijas iegūšanā un izklaidē daļā sabiedrības aizstāj nepieciešamību apmeklēt muzejus.
- Ilgtermiņa projekta “Latvijas skolas soma” akcenti uz mākslas un vēstures tēmām, rada nevienlīdzīgu konkurenci kultūras iestāžu vidū.
- Neparedzētas krīzes, ārkārtējās situācijas, Covid-19 pandēmija.

3.2. Ietekme uz muzeju

- Pamatbudžeta iespējas daļēji nodrošina Muzeju likuma un Ministru kabineta 2006.gada 21.novembra noteikumu Nr. 956 „Par Nacionālo muzeju krājumu” prasības, nepietiekamais finansējums var negatīvi ietekmēt LNNDM pamatdarbību, uzturēšanu un attīstību.
- Darbinieku skaits neatbilst daudzozaru dabas zinātņu muzejā veicamā darba apjomam un muzeja pakalpojumu pieprasījumam.
- Lēmumu, kas nav balstīts muzeja specifiskās apzināšanā, pieņemšana palielina risku muzeja snieguma kvalitātes pasliktināšanai.
- LNNDM piedāvāto produktu pieprasījuma samazināšanās (apmeklētāju skaita samazināšanās) var negatīvi ietekmēt budžeta pašu ieņēmumu daļas izpildi, samazinot iestādei nepieciešamās uzturēšanas iespējas.
- Muzeja mērķauditorijas izmaiņas.
- Pandēmija būtiski ietekmē muzeja rezultatīvo rādītāju un pašu ieņēmumu izpildi.

3.3. Nozīmīgākās problēmas un riski

- Ilgstoši nepietiekams darbinieku skaits var atstāt negatīvu ietekmi uz pakalpojumu un veicamo uzdevumu kvalitāti, kā arī sekmēt aktīvāko darbinieku izdegšanu.
- Speciālistu trūkuma dēļ tiek ierobežota krājuma zinātniskās vērtības palielināšana un attīstība, pētnieciskais darbs, kā arī izglītības darba tālāka pilnveidošana un attīstība.
- Nepieciešamo speciālistu trūkums Latvijas darba tirgū apgrūtina jaunu augsta līmeņa speciālistu piesaisti.
- Pastāv risks, ka muzeja veidotais piedāvājums nesaskan ar apmeklētāju vēlmēm.
- Ilgstoša darbinieku nepietiekamība un maiņa negatīvi ietekmē institucionālās atmiņas nodrošināšanu.

- Iepirkumos vinnējušo darbu izpildītāju spēja un vēlme iedziļināties specifiskajās vajadzībās un nodrošināt kvalitatīvu, muzeja prasībām atbilstošu un laikā nodrošinātu pakalpojumu sniegšanu
- Dabas un vides tēmu neiekļaušana Latvijas Skolas somas vadlīnijās veido nevienlīdzīgu konkurenci.

3.4. Iespējas, muzeja rīcība

- Regulāra informācijas sniegšana Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (VARAM) par LNDM situāciju un vajadzībām.
- Iespēju robežās muzejs saņem finansiālu atbalstu no VARAM.
- Ar 2020.gadu palielināta LNDM darbinieku atalgojuma konkurētspēja, kas mazina darba tiesisko attiecību izbeigšanas risku.
- Atlīdzībai piešķirtie finanšu līdzekļi dod iespēju piesaistīt dažādu jomu speciālistus līgumdarbu veikšanai, t.sk., veikt vēsturiskā krājuma apstrādi.
- Muzejā glabājas un tiek attīstītas, zinātniski un vēsturiski augstvērtīgas etalonkolekcijas, kuras raksturo dabas daudzveidību, sugu sastāva izmaiņas ekoloģisko un klimatisko faktoru ietekmē, vides stāvokli, ģeoloģisko vēsturi u.c., kas ir nenovērtējams izpētes objekts, īpaši, ņemot vērā nākotnes zinātnes iespējas.
- Iespējas piesaistīt līdzekļus projektu konkursos (Kohēzijas fonds, Latvijas Vides aizsardzības fonds, Kultūrkapitāla fonds), tādējādi sekmējot infrastruktūras attīstību, ekspozīciju atjaunošanu, krājuma saglabāšanas apstākļu uzlabošanu, kā arī krājuma papildināšanu.
- Iespēja finanšu līdzekļus plānot patstāvīgi, nodrošina to mērķtiecīgu un lietderīgu izmantošanu pakāpeniskai problēmu risināšanai, muzeja vajadzību nodrošināšanai.
- LNDM konkurētspējas paaugstināšana – muzeja modernizācija (mūsdienīgu ekspozīciju, izstāžu, muzeja vides veidošana), piedāvājuma paplašināšana un kvalitātes paaugstināšana, muzeja piedāvājuma popularizēšana ar mediju un sadarbības partneru starpniecību.
- Jaunas mērķauditorijas piesaistīšana.
- Sabalansēta mūsdienīgu tehnoloģiju pielietošana visos muzeja vides izglītības darba virzienos – ekspozīcijās, izstādēs, pasākumos u.c., t.i., iespēja pakāpeniski attīstīt muzeja tehnoloģisko nodrošinājumu.
- Regulāra mācību standartu analīze un saskaņošana ar LNDM piedāvājumu.
- Sabiedrības vēlmju regulāra izziņošana un izvērtēšana, iespēju robežās respektējot tās LNDM darbā.
- Iespējas paplašināt sadarbību ar citām Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas padotības iestādēm.
- Muzejā strādā vairāku dabaszinātņu nozaru vadošie speciālisti Latvijā, kas nodrošina krājuma veidošanas un izglītības darba kvalitāti.
- Vides izglītības darbam ir bagātas tradīcijas, darbinieki nepārtraukti paaugstina kvalifikāciju gan dabaszinībās, gan pedagogijas nozarē. Izglītības darbs tiek nepārtraukti modernizēts, atrastas un testētas jaunas vides izglītības darba formas. Šobrīd uzsvars tiek likts uz attālinātā piedāvājuma veidošanu dažādām mērķgrupām un metožu testēšanu.
- Ņemot vērā to, ka LNDM ir daudznazaru dabaszinātņu muzejs, tā speciālistu kompetence atbilst mineraloģijas, litoloģijas, paleontoloģijas, botānikas, mikoloģijas, entomoloģijas, malakoloģijas, ornitoloģijas un ekoloģijas jomām, kas tiek pielietotas krājuma darbā un sabiedrības izglītošanā veidojot/aktualizējot

pastāvīgās ekspozīcijas un izstādes, kā arī konsultējot interesentus. Attālinātā darba apstākļos būtiski pieaudzis konsultāciju skaits (dažādi kanāli – epasts, sociālie tīkli un citi).

- Muzeja darbība orientēta uz ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.
- Jaunu tehnoloģiju ieviešana muzeja darbības nodrošināšanā palielina darba efektivitāti.

3.5. Secinājumi

Iespējamie ārējie riski apstiprina LNDM notiekošās modernizācijas nozīmi un turpinājuma nepieciešamību (ekspozīciju veidošana, rekonstrukcija, tehnoloģiju ieviešana, jaunu, apmeklētājam saistošu, pakalpojumu ieviešana, pakalpojumu piedāvājums digitālajā vidē).

Ārējo negatīvo faktoru ietekmes mazināšana ir svarīgs LNDM darbības virziens, kas tiek īstenots, nepārtraukti uzlabojot tā darbības kvalitāti, dažādojot un modernizējot piedāvājumu, attīstot krājumu, līdz ar to, ceļot muzeja prestižu sabiedrībā un veidojot muzeju par mūsdienīgu izglītības, zinātnes, kultūras un izklaides centru. Tā rezultātā jau šobrīd ir vērojami divi būtiski procesi – notiek auditorijas profila paplašināšanās, piesaistot jaunas mērķgrupas.

Resursu piesaistei ir būtiska nozīme LNDM darbības tālākā attīstībā. Īpaši liela nozīme - cilvēkresursu palielināšanai vai īslaicīgai piesaistei, kas ir iespējama, sākot ar 2020.gadu.

Ar 2020.gadu piešķirtais finansējums atlīdzībai sekmē LNDM darbinieku atalgojuma konkurētspējas celšanu, kas ievērojami mazina darba tiesisko attiecību izbeigšanas risku, palielina speciālistu piesaistes iespējas konkrētu uzdevumu veikšanai.

Direktore

Skaidrīte Ruskule